

Matkailututkimus 9: 2, 38–41 (2013)
 ©Suomen matkailututkimuksen seura

Puheenvuoroja

Kestävän matkailukohteen kehittäminen – Raportti Sustainable Destination Development -seminaarista

Johan R. Edelheim^a ja Jenny Janhunen^b

^a Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI) ja Taylor's University, Malesia

^b Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI), Lapin yliopisto

Matkailualan opiskelijoilla, tutkijoilla ja suurella yleisöllä oli mielenkiintoinen mahdollisuus kuulla kolmea maailmanluokan matkailukohteen asiantuntijaa *Sustainable Destination Development* -seminaarissa, joka järjestettiin Lapin yliopistossa 10.10.2013 yhteisvoimin Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin (MTI) sekä Suomen Akatemian rahoittaman ”*Asumisen monipaikkaisuus ja arkielämä vapaa-ajan ympäristöissä*” tutkimusprojektin kanssa. Matkailukohteen vastuullisesta ja kestävästä kehittämisestä luennoivat apulaisprofessori Steve Noakes (Griffith University, Australia) sekä professorit Greg Halseth (University of Northern British Columbia, Kanada) ja Michael Hall (University of Canterbury, Uusi-Seelanti). Seminaarin keynote-esitelmät täydensivät toisiaan ja matkailukohteen kestävästä kehityksestä lähestyttiin kolmesta eri näkökulmasta, käytiin läpi matkailututkimuksen teoreettisia näkökulmia ja tuttuja teorioita sekä kerrottiin mielenkiintoisia esimerkkejä maailmalta.

Tilaisuuden puheenjohtaja José-Carlos García-Rosell Lapin yliopistosta avasi seminaarin ja kertoi jo kolmatta kertaa järjestettävästä *Sustainable Destination Development* -kursista, joka toteutetaan osana MTI:n yhteisiä opintokokonaisuuksia ja jonka tarkoituksena on antaa opiskelijoille tieteenrajoja ylittäviä näkemyksiä matkailukohteen haasteista, kehittämisestä, johtamisesta ja markkinoinnista. Seminaarin aloittaneen Steve Noakesin luento *Applying ecotourism for biodiversity conservation and destination management* kohdentui Indonesiaan, missä hän viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan on työskennellyt kestävä matkailun asiassa, paitsi yrittäjänä ja ekohotellien omistajana, myös matkailuministereiden ja eri kohdealueiden neuvonantajana Maailmanpankin, YK:n alaisen UNWTO:n sekä monen muun monikansallisen asiantuntijajärjestön puolesta. Noakes aloitti esittelemällä kahden videon avulla

Indonesian tämänhetkistä tilannetta. Ensimmäinen video oli Indonesian valtion viralinen video, joka on tehty pääasiassa rahoittajille ja yrittäjille, ja toinen video oli ajan-kohtaisohjelma, joka kyseenalaisti valtion kehittämisohjelmia ja näytti miten luontoa tuhotaan taloudelliseen kehitykseen vedoten. Vastakkaiset näkökulmat ja niiden väliset ristiriidat tulivat selkeästi esille ja konkreettiset esimerkit siitä, miten samaa aluetta tai aihetta voidaan esitellä hyvin erilaisista näkökulmista, ovat tärkeässä roolissa opiskelijoiden kriittisen tiedonkäsittelyn kehittymisessä. Vastaavanlainen esimerkki Lapista voisi olla Joulupukki TV:n (2012) kaivosaloille tuottama *Lapland: Our Heart is Gold and Other Minerals*, verrattuna Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) (2012) verkkosivuilla julkaistuun *Lapland - The North of Finland* videoon.

Noakes käsitteli matkakohteiden kehittämistä mikrotasolla keskittyen haasteisiin, joita paikalliset asukkaat, yrittäjät ja luonnonsuojelijat kokevat maassa, jossa väkiluku on kolminkertaistunut viimeisen kuudenkymmenen vuoden aikana. Noakes totesi, että ”*Matkailu toimii poliittisessa ympäristössä. Päätöksiä suunnittelusta ja ohjelmista tehdään osittain poliittisin perustein. Riippumatta siitä, miten matkailu toimii, teidän on ymmärrettävä miten päätöksenteko toimii. Ne, joilla on lihavat pankkitilit tai poliittista valtaa, tekevät loppujen lopuksi ne päätökset, joiden mukaan me muut joudumme elämään*”. Lopuksi Noakes toi esille keinoja, joiden avulla pienet ja keskisuuret yritykset ja paikalliset yrittäjät voivat kohentaa paikallisten asukkaiden elinoloja, edistää tietotaidon leviämistä ja saada alueelle investointeja.

Linkkinä seuraavan luennoitsijan Greg Halsethin teemaan, *Linking tourism and destination management with place-based community development*, olivat sanat ”toimintaperiaatteet” ja ”suunnittelu”. Halseth oli valinnut teoreettiseksi viitekehyydeksi paikallisen ja maailmanlaajuisen kehityksen haasteet sekä Leiperin (2004) teorian matkailun kokonaisjärjestelmästä, joka koostuu viidestä osasta (matkailijat, lähtöalue, läpikulkualaue, matkailun kohdealue ja matkailutoimialat) ja keskittyy niiden väliseen vuorovaikutukseen (ks. myös Veijola, Ilola & Edelheim, 2013, 19–20). Matkailun kokonaisjärjestelmä -teorian avulla Halseth osoitti miten tärkeää paikkakunnan vaikuttajien on ymmärtää, missä kohtaa systeemiä kyseinen paikkakunta todellisuudessa on.

Luennon ensimmäinen osa keskittyi haasteisiin, joita paikalliset yhteisöt maailmanlaajuisesti kohtaavat, esimerkiksi pieni ja vanheneva väestöpohja, rajallisesti raaka-aineteollisuuksiin nojautuva talous, yhteiskunnallinen, poliittinen ja taloudellinen uudistumisen tarve, vanhentunut hallintojärjestelmä, ”aivovuoto” vähentyvien palveluiden ja poismuuton seurauksena, sekä etäisyys taloushallinnollisista keskuksista, joissa poliittinen päätöksenteko tapahtuu. Toinen osa luennosta käsiteli läntisessä Kanadassa sijaitsevan Clearwater-kylää, jonka tilanteesta löytyi paljon samankaltaisuutta moneen suomalaiseen paikkakuntaan, joissa rakennemuutos pakottaa sulkemaan paperitehtaita ja sahoja. Luennon keskeisenä kysymyksenä oli, millä tavalla yhteisöä voidaan kehittää matkailun avulla, ja ydinviestinä se, että olemme tänä päivänä kaikki sidoksissa toisiimme ja paikasta riippumatta jaamme samoja haasteita ja mahdollisuuksia. Markkinat ovat maailmanlaajuiset, joten myös kilpailu on maailmalajuisista. Jos kaikki tuotteet, joita viemme maailmalle, voisivat yhtä hyvin tulla mistä tahansa muualta, kilpailimme ainoastaan hinnalla. Ja vastaa-

vasti, jos kansainvälinen raha voidaan sijoittaa minne tahansa, miksi se pitäisi sijoittaa nimenomaan esimerkiksi Clearwateriin?

Halseth vertasi pienten paikkakuntien hallinnollista muutosprosessia Titanicin kääntymiseen: vaikka kapteeni näkee, että laiva on törmäämässä jäävuoreen, niin viestin saaminen konehuoneeseen on tuskastuttavan hidasta ja laiva törmää jäävuoreen. Paikoissa, joissa vielä muutama vuosi tai vuosikymmen sitten oli tarjolla turvallisia ”miehekkäitä” töitä hyvällä palkalla, on vaikea hyväksyä nykyistä kehitys-suuntaa ja työelämän muutoksia. Rakennemuutospaikkakunnilta ei välttämättä löydy halukkuutta lähteä palvelualan töihin, koska työn luonne on hyvin erilainen. Tämän päivän työelämää leimaa vahvasti yrittäjähenkisyys, sesonkiluonteisuus, pätkätyöt sekä naisvaltaisiksi koetut työpaikat. Paikkakunnan kehittäminen on kuitenkin luonteeltaan ennakoivaa toimintaa, jossa tulee huomioida erityisesti hallinnollisten käytänteiden yhteensovittaminen paikkakunnan elinkeinomuutokseen.

Halsethin mukaan matkailualan ja kokonaisjärjestelmän väärinymmärtäminen tuo lisähaasteita suunnitteluun ja esimerkiksi Clearwaterin suunnitteluun vaikuttaa se, nähdäänkö kylä varsinaisena matkailukohteena vai läpikulkupaikkana ja porttina toiseen kohteeseen. Päätöksiä tulee tehdä muun muassa tarvittavasta infrastruktuurista, alueen suunnittelusta ja asetetuista tavoitteista ja keskittyminen vain yksittäisiin kohteisiin johtaa helposti kalliisiin virheinvestointeihin. Matkailualan monimuotoisuus ja dynaamisuus tuovat oman haasteensa matkailun kokonaisjärjestelmän hahmottamiseen; siksi poliittiselle kentälle tulisi tarjota ajankohtaista tutkimustietoa esimerkiksi siitä, miten paikallinen talous toimii globaaleissa muutoksissa ja miten matkailu toimii maantieteellisessä kokonaisjärjestelmässä.

Seminaarin kolmas luennoitsija oli usein Suomessa vierailut Michael Hall, joka esitelmöi aiheesta *Destination competitiveness, experience economies and green growth: Myths, greenwash or just plain lies?* Hall korosti olevansa eräänlainen häirikkö, joka tarkastelee matkailututkimuksen teorioita ja vallitsevia käsityksiä varsin kriittisesti. Hall epäili, voiko matkailu ylipäätään olla kestävää ja kehotti niin opiskelijoita kuin tutkijoitakin olemaan kriittisempiä omassa työssään. Myös Hall esitteli Leiperin (2004) teoriaa matkailun kokonaisjärjestelmästä ja totesi, että ”jos ymmärrätte tämän teoreettisen mallin, ymmärrätte puolet siitä mitä on tarpeellista ymmärtää matkailututkimuksen kentällä”. Matkailijavirrat paikasta toiseen tulee ymmärtää kokonaisuutena eikä keskittyä vain matkailijoiden motiiveihin tai matkailukohteen vetovoimatekijöihin. Hall kyseenalaisti myös sen, mitä matkailukohde todellisuudessa voi tehdä ollakseen ”kestävä”, sillä jos 95 % hiilidioksidijäljestä aiheutuu lentomatkustamisesta, on kohteessa tapahtuva energian säästö siihen verrattuna joka tapauksessa olemattoman pieni. Esimerkiksi Uusi-Seelanti ja Lappi mainostavat vihreitä arvoja sekä luontoa, mutta etäisyyksien vuoksi molemmat ovat riippuvaisia sujuvasta lentoliikenteestä.

Hall tarkasteli myös Butlerin (1980) matkailukohteen elinkaarimallia ja syytti matkailututkijoita laiskuudesta, koska he eivät ole tutustuneet Butlerin alkuperäiseen malliin vaan ovat sen sijaan tyytyneet toistamaan markkinoinnista tuttua tuotteen elinkaarimallin S-muotoa. Hallin mukaan Butlerin alkuperäinen malli oli kehitetty nimenomaan maantiedettä varten ja toimii kun otetaan huomioon sekä aika että etäisyys. Matkailijat ja varsinkin päiväkävijät suunnittelevat matkansa tietyn aikabudje-

tin mukaan, joten tietyt kohteet kasvattavat suosiotaan samassa suhteessa kuin niiden saavutettavuus paranee. Tästä syystä on hyvä huomioida liikenneinfrastruktuurin muutokset, jotka voivat johtaa myös siihen, että kohde koetaan liian ”läheiseksi” kun taas joku toinen, aikaisemmin saavuttamattomissa oleva kohde, nousee suureen suosioon.

Matkailututkimuksen näkökulmasta seminaarin tärkeintä antia olivat erilaiset esimerkit matkailukohteen kestävästä ja vastuullisesta kehittämisestä sekä huomio siitä, että globaalissa maailmassa kestävään matkailuun liittyvät haasteet ja mahdollisuudet ovat kaikkialla hyvin samankaltaisia. Lisäksi seminaarista jäi käteen kolme merkittävää seikkaa. Ensinnäkin matkailukohteiden sijasta tutkimusta pitäisi suunnata entistä enemmän myös muille matkailun kokonaisjärjestelmän osa-alueille. Toiseksi matkailualan koulutuksessa on tärkeää osoittaa matkailun yhteys poliittiseen päätöksentekoon ja välttää liian kapeanäköinen fokusointi liiketoiminnalliseen pätevyyyteen yritysten liiketoiminnassa. Kolmanneksi teoreettisten mallien kriittinen tarkastelu sekä käyttö ovat tärkeitä taitoja, jotta pystytään hallitsemaan kokonaisuuksia eikä keskityä vain irrallisten esimerkkien esittelyyn ilman perusteltua pohjaa.

Lähdeluettelo

- Butler, R. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources. *The Canadian Geographer*, 24(1), 5–12.
- Hall, C.M. (2013). Destination Competitiveness, Experience Economies, and Green Growth: Myths, Greenwash or Just Plain Lies? Esitys Lapin yliopistossa 10.10.2013. Haettu 20.10.2013 osoitteesta: http://www.academia.edu/4355931/Tourism_and_Green_Growth
- Halseth, G. (2013). Linking Tourism and Destination Management with place-based community development: Examples from British Columbia, Canada. Esitys Lapin yliopistossa 10.10.2013. Haettu 20.10.2013 osoitteesta: <http://matkailu.luc.fi/loader.aspx?id=bc5252e8-9ef6-4929-ac70-654acd7f25e7>
- Joulupukki TV. (2012). Lapland: Our Heart is Gold and Other Minerals. Haettu 11.10.2013 osoitteesta: <http://www.youtube.com/watch?v=aOIS4SQYta8>
- Leiper, N. (2004). *Tourism Management (Kolmas painos)*. Frenchs Forest, NSW: Pearson Education.
- Matkailun edistämiskeskus. (2012) *Lapland – The North of Finland (2012)*. Haettu 11.10.2013 osoitteesta: <http://www.visitfinland.com/lapland/>
- Noakes, S. (2013). Applying ecotourism for biodiversity conservation and destination management by government, NGOs & the private sector in Indonesia. Esitys Lapin yliopistossa 10.10.2013. Haettu 20.10.2013 osoitteesta: <http://matkailu.luc.fi/loader.aspx?id=4cef9d1a-943f-4426-b133-719c71f0bdf2>
- Veijola, S., Ilola, H. & Edenheim, J. (2013). Johdanto matkailun tutkimukseen. Teoksessa: S. Veijola, (Toim.). *Matkailututkimuksen lukukirja* (s. 16–29). Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus